

Jaarverslag van de Nederlandse Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde (NVWS) over het jaar 2000

Inleiding

De NVWS telde eind 2000 1713 Zenitabonnees, een getal dat overlapt met de 3802 lidmaatschappen, 2326 van afdelingen en 1476 van werkgroepen (met enige interne overlap). Aan Jan Deugd, en aan Herman ten Haaf werd de Van der Biltprijs toegekend. De zonneactiviteit leidde dit jaar tot intensief Noorderlicht in Nederland van 6 op 7 april.

De NVWS verloor door overlijden de heren Kemp, Nijenhuis, Van 't Hoff en Van der Pluym.

Zeven leden kregen door planetoïdenvernoeming een plaats aan het firmament:

9657 Louwman, 9701 Mak, 9702 TomvanDijk, 9703 Sussenbach, 9704 Georgebeekman, 9705 Drummen, en 9706 Bouma.

Bestuur

Postma, Bril en Vonk werden voor vier jaar herbenoemd. Van ir. K.C.J. van den Ende werd afscheid genomen.

De samenstelling van het bestuur was in 2000: Prof. H. van Woerden (voorzitter), drs. J.A. de Boer (secretaris), drs. L.J. Postma RA (penningmeester), H.J. Bril (vertegenwoordiger "kleine" werkgroepen), A.H. van der Brugge (consul voor de afdelingen), ir. K.C.J. van den Ende (tot 17 juni), prof.dr. W. de Graaff (lid), J.J. Lahmeyer (weerkunde), M.L. Vonk (Jongerenwerkgroep).

Vertegenwoordiging NVWS in het bestuur van de stichting "De Koepel"

Prof.dr. W. de Graaff (voorzitter), drs. L.J. Postma RA (penningmeester).

Afdelingen en werkgroepen

De NVWS omvatte 33 afdelingen (Alkmaar, Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn-Deventer-Zutphen, Arnhem, Breda, Delft, Den Bosch, Den Haag, Den Helder, Dongemond, Dordrecht, Eindhoven, Friesland, 't Gooi, Gouda, Groningen, Haarlem, Leiden, Midden-Limburg, Nijmegen, Noord-Drenthe, Rotterdam, Spijkenisse, Tilburg, Twente, Utrecht, Venlo, Oostelijk West-Friesland, Zaanstreek, Zuid-Drenthe, Zuid-Limburg, Zwolle) en 10 werkgroepen (Astrofotografie, Jongerenwerkgroep, Kometen, Leidse Sterrewacht, Maan en Planeten, Meteoren, Sterbedekkingen, Sterrenkunde en Computer, Veranderlijke Sterren, Zon).

Leden

In het jaarverslag 1999 werd het overlijden van Prof.dr. C. (Kees) Zwaan op 16 juni 1999 niet vermeld. Hij was lid van de werkgroep Zon en was als astronoom verbonden aan de Universiteit Utrecht.

Dit verslagjaar overleed op 17 april de heer A.G.H. Kemp, 71 jaar, medeoprichter en oud-secretaris van afdeling Zuid-Limburg.

1 augustus overleed Willem Nijenhuis, 89 jaar, oud voorzitter afdeling Eindhoven (zie Zenit juli/augustus 2001, 371).

2 september overleed Eep M. van 't Hoff, 81 jaar, lid van afdeling 't Gooi en van 1963-1976 bestuurslid van de voormalige afdeling Hilversum, lange tijd als secretaris.

12 september overleed Fer A.M. van der Pluym, 84 jaar, erelid van afdeling Rotterdam en lid van werkgroep Sterbedekkingen (zie Zenit juli/augustus 2001, 370).

Eind 2000 waren er 1713 Zenitabonnees binnen de NVWS. Uit opgaven van betrokken besturen van afdelingen en werkgroepen volgt een aantal van 3802 lidmaatschappen (waarvan 552 junior) binnen de NVWS. Dat aantal overlapt met de Zenitabonnees, en een deel van de leden heeft meerdere lidmaatschappen.

Een meerjarenoverzicht:

jaar	NVWS-Zenit-abonnees	abonnementsprijs Zenit inclusief donatie fl.	waarin donatie fl. (t/m '97 contributie)	aantal lidmaatschappen in afdelingen en werkgroepen
1995	2010	95	5	5400 (ca.)
1996	2004	97,50	5	5500 (ca.)
1997	2063	97,50	5	5614
1998	1908	97,50	5	3911
1999	1834	102,50	5	3947
2000	1713	102.50	5	3802

De rechterkolom toont het effect van de lokale contributieplicht vanaf 1998 van leden met Zenit, en het uittreden van de Werkgroep Weeramateurs (zie jaarverslag 1998).

Verenigingsraad

De Verenigingsraad kwam eenmaal bijeen, op 17 juni in Utrecht.

Landelijke bijeenkomsten

Op 15 en 16 april werd de 81e amateur-bijeenkomst gehouden te Roden, en op 11 en 12 november de 82e amateur-bijeenkomst te Tilburg.

Op 14 oktober 2000 werd het Symposium "Explosieve Verschijnselen in de Kosmos" in Amsterdam gehouden, in samenwerking met het Sterrenkundig Instituut "Anton Pannekoek", Universiteit van Amsterdam en de Werkgroep Veranderlijke Sterren van de NVWS. Sprekers: Dr. Paul Groot (Harvard), Dr. Conny Aerts (Leuven), Georg Comello (Groningen), Prof.dr. Ed P.J. van den Heuvel (Amsterdam), Dr. Peter Katgert (Leiden), en Prof.dr. John Heise (SRON, Utrecht). Er waren 189 betalende deelnemers (junioren voor fl 30, anderen voor fl 60). De voordrachten zijn gepubliceerd in Zenit mei 2001.

Van der Biltprijs 2000

De prijs is toegekend aan Jan Deugd vanwege zijn langjarige, veelzijdige prestaties ten behoeve van de amateur-sterrenkunde in de regio Alkmaar, en aan Herman ten Haaf vanwege zijn uitzonderlijke prestaties in ontwikkeling en bouw van instrumenten en sterrenwachten voor actieve amateurs. De overwegingen zijn gepubliceerd in Zenit februari 2001, 97.

Sterrengids

De Sterrengids 2001 schenkt speciale aandacht aan het 100-jarig bestaan van de NVWS, aan Altair in de Arend, satellieten waarnemen, en de zonsverduistering van 21 juni 2001 in Afrika. Voor het eerst verschijnt de gids geheel in kleur. Voor de jeugd en voor beginners verscheen "Sterren en Planeten 2001".

Zenit

Uitgebreid werd verslag gedaan van de geslaagde Leonidenacties 1999. Het fotowerk werd fraaiër door de full colour druk. De Sombroeronevel (M104) stond model voor een prachtige middenplaat in april. In juni en juli/augustus domineerde het fraaie poollicht van 6 april. Het meinummer behandelde "Telescopen voor de Toekomst". We zagen komeet C/1999 S4 (LINEAR) fraai in stukken uiteenvallen bij nadering van de zon. Een heel bijzondere regenboog was het resultaat van op water gereflecteerd zonlicht. De zware stormen van december 1999 werden behandeld, en de vorming van zeer grote hagelstenen. Veel prachtige foto's stonden in "Amateurs Actief".

Beleid van het bestuur

1. Financiële verhoudingen

Het NVWS-bestuur kende de volgende projectsubsidies toe. Aan afdeling Dordrecht fl 750 voor een afdelingskijker van fl 3500, aan werkgroep Sterbedekkingen fl 1500 voor drie GPS ontvangers.

Het bestuur beheert ook de stichting Van Leeuwen Boomkamp Fonds. Er zijn subsidies verleend aan de Jongerenwerkgroep fl 1700 voor herinrichting van hun ruimte in verband met de verhuizingen binnen Sonnenborgh, aan afdeling Alkmaar fl 2200 voor een laptop van fl 5000 bij haar CCD camera en satellietontvanger.

2. Voorbereidingen voor viering 100 jarig bestaan in 2001

De Jubileumstuurgroep verzette veel werk voor de voorbereiding. Samenstelling: Van Woerden, voorzitter, De Boer (vanaf 1 september), Van der Brugge (vanaf 1 juli), Drummen, Jurriens, Kleinhans, Lahmeyer (vanaf 11 augustus), De Nobel (tot 11 augustus), en Rutten.

Bij de voorbereiding van het jubileum wordt nauw samengewerkt met de Jongerenwerkgroep, onder andere voor een waarneemwedstrijd (zie laatste paragraaf bij Jongerenwerkgroep).

Geert Ottenheijm zette voor de vereniging de jubileumwebsite www.sterrenkunde.nl/nvws100 op.

Uit de jaarverslagen van afdelingen en werkgroepen

Op het moment van samenstellen van dit verslag waren van 23 afdelingen en 8 werkgroepen jaarverslagen over 2000 ontvangen.

Nationale Sterrenkijkdagen 11, 12 en 13 februari

14 verslagen meldden de sterrenkijkdagen (waar genoemd met bezoekersaantallen): **Amersfoort**, **Amsterdam** met Artis Planetarium (honderden), **Alkmaar** (twee avonden met helder weer, samen ruwweg 260 bezoekers), **Breda** (150), **Den Bosch** (150), **Dordrecht** (150), **Eindhoven**, **Gouda**, **Leiden** (afdeling, Jongerenwerkgroep en Werkgroep Leidse Sterrewacht), **Midden-Limburg** (veel bezoek ondanks naburige carnavalsactiviteiten), **Noord-Drenthe** (45), **Rotterdam** (100), **Tilburg**, **Venlo** (369). Venlo had een nieuwe opzet met veel propaganda via lokale bladen, radio en tv. De leden ontvingen drie dagen op 22 locaties bezoek. Twee leden van de werkgroep **Sterbedekkingen** namen 13 februari onafhankelijk van elkaar een rakende bedekking waar van dezelfde ster vanuit hun tuin (133 km uit elkaar).

Nationale Wetenschapsdag 8 oktober

Amersfoort was met de Gooise Sterrenwacht open (100 bezoekers). Op die dag kreeg de Universiteit Leiden op de Sterrewacht hulp van onze **Werkgroep Leidse Sterrewacht** en de afdeling **Leiden**. De **Jongerenwerkgroep** was actief in het Minnaertsgebouw van de Universiteit

Utrecht (250 bezoekers), en organiseerde met de Faculteit Sterrenkunde ook een geslaagde masterclass sterrenkunde.

Cursussen

Cursussen werden georganiseerd door **Alkmaar** (Basiscursus Sterrenkunde, 13), **Amsterdam** (Praktisch Waarnemen, 14; Kosmologie, 15; Levensloop der Sterren, 9; De Maan, 9), **Breda** (Astronomie), **Dordrecht** (twee beginnerscursussen), **Gouda** (Sterrenkunde), **Leiden** (Kosmologie, 32), **Midden-Limburg** (Inleidende Sterrenkunde, 13), **Spijkenisse** (Sterrenkunde en Kernfysica, en een jeugdcurcus), en **Triangulum**.

Open dagen e.d.

Amersfoort was bij de Gooise Sterrenwacht actief bij zonnig weer op de open dag van het Centrum voor Natuur en Milieu op 24 september (250 bezoekers), en met slecht weer tijdens de Leoniden op 17 november (alleen genieten van soep). **Breda** hield een regionale sterrenkijkdag (40 bezoekers). In **'t Gooi** was het TV-jeugdweekjournaal op bezoek bij de maansverduistering van 21 januari. De open dag van **Midden-Limburg** van 4 november trof slecht weer, maar de 35 bezoekers waren zeer geïnteresseerd. **Spijkenisse** hield een sterrenkijkavond op 12/13 maart (129). In **Tilburg** trok het waarnemen van de maansverduistering van 21 januari veel publiek. Op 5, 6 en 7 juni werkte de **Werkgroep Leidse Sterrewacht** mee aan rondleidingen t.g.v. het lustrum dan Universiteit Leiden.

Andere activiteiten

De afdelingen en werkgroepen zijn tezamen goed voor een paar honderd interessante lezingen per jaar. Slechts enkele zijn hierna als illustratie genoemd. Noorderlicht op 6 april imponeerde door het hele land de waarnemers. Eerst volgen hier de afdelingen: **Eindhoven** en **Tilburg** gingen per bus naar het Astronomisch Tausch und Trödeltreffen in Essen en het planetarium in Bochum. Ook leden van **Breda**, **'t Gooi** en **Venlo** reisden af naar dat Treffen. **Amersfoort** hield op 12 augustus een Perseïden-barbecue met goed weer. Thema-avonden met zo mogelijk waarnemen na trekken tientallen niet-leden. **Amsterdam** hield naast lezingen ook maandelijkse videoavonden. **Alkmaar** reikte de Metius jaarprijs uit aan Klaas Wiersema o.a. wegens zijn inzet bij enkele werkgroepen. Verschillende avonden van **Arnhem** werden voorafgegaan door een half uur minilezing uit eigen kring. Dat beviel goed, evenals een proef met een kijkeravond in december. **Den Bosch** genoot van een excursie naar de Radiotelescoop in Effelsberg. Een abstract onderwerp Speciale Relativiteitstheorie trok onverwacht een topbezoek. In **Dordrecht** zijn de leden samen met maximaal twee bestuursleden actief in de Programma Activiteiten Commissie, en gebruikt men een bellijst bij bijzondere hemelverschijnselen. Allerlei activiteiten profiteren van de door Rabobank Dordrecht geschonken beamer. De acht waarneem- en thema-avonden waren overwegend helder; steeds was er ook een speciale syllabus of een informatieblad. De twee uitstapjes gingen naar Omniversum, Den Haag, en naar volkssterrenwacht Quasar. Een aantal leden genoot van de Huygens-Astrovakantie naar Observatoire Planetarium des Monts de Guéret, Frankrijk. **Eindhoven** versterkt de communicatie tussen de leden met een e-maillijst. De **Gooise** Werkgroep Praktische Sterrenkunde bestond 10 jaar, organiseerde veel activiteiten waaronder vijf sterrenkijkweekenden. **Gouda** trof op 12 augustus helder weer bij het waarnemen van de Perseïden. Curieus was de **Groningse** avond over meldingen van neerstortende ijsblokken, waar nog al eens grappenmakers achter bleken te zitten. De **Haarlemse** excursie ging naar Fokker Space, Leiden. **Leiden** reisde naar de radiosterrenwachten van Dwingeloo en Westerbork. **Midden-Limburg** begon met de traditie van een Nieuwjaarsborrel en bezocht met lekker juniweer de Radiosterrenwacht Westerbork. Het gebruik van de eigen 30 cm kijker neemt toe. De werkgroep **Zon** heeft op 28 oktober **Nijmegen** uitgenodigd om van alles over de zon te zien en te

horen. 's Middags worden de radio-interferometer en andere telescopen van de Katholieke Universiteit Nijmegen bezichtigd. **Noord-Drenthe** trof op de tweede van haar starparty's een heldere avond: een groot succes. **Rotterdam** maakte een folder o.a. voor de pers en open dagen. De excursie ging naar ESTEC, en veel lezers ontvangen haar blad Euroster nu per e-mail. **Spijkenisse** bezocht de sterrenwacht te Lattrop. **Tilburg** heeft er een vijfde amateur-sterrenwacht bij (Galileo), en ging op excursie naar de Jan Paagman sterrenwacht in Asten. De junioren waren in Tilburg heel actief met 10 bijeenkomsten. **Triangulum** voegde zich bij het groeiend aantal afdelingen met een website. **Utrecht** is haar leden behulpzaam met een aantal leentelescopen. **Venlo's** grote excursie ging naar planetarium en sterrenwacht te Genk, België. Het wolkendek liet toe dat er een deepskyavond, en een zonnemiddag doorgingen. De Perseïdenavond had behalve een barbecue dit jaar ook helder weer. In **Zaanstreek** richtten veel van de voordrachten zich dit jaar op theorie en kosmologie, waarbij lastige zaken helder werden. Veel Vesta-cursisten vinden de weg naar de lezingen. Ook **Zuid-Drenthe** begon een telefoonketen, die zich op 11 april al bewees om te attenderen op noorderlicht. De e-group VASZuidDrenthe@yahoogroups.com leverde al 150 reacties, tot uit Canada.

De werkgroepen: **Astrofotografie** kende de Jan der Kinderen Aanmoedigingsprijs toe aan Lukas Mesu. Er werden twee druk bezochte Astrodagen georganiseerd. Voor **Kometen** was het een rustig jaar met werk aan vier LINEAR kometen, wat geen windstilte in publiceren betekende. De Amerikaanse LINEAR-telescoop (Lincoln Near-Earth Asteroid Research) verbindt zijn naam tegenwoordig aan de meeste komeetontdekkingen. Vanuit de werkgroep werd meegewerkt aan kometenartikelen in vrijwel elk Zenitnummer en in de Sterrengids 2001. De **Jongerenwerkgroep** hield een landelijke workshop over Sterrenkunde in de Prehistorie. Naast de lezingen vielen het in de modder beoefenen van sterrenkunde en een prehistorische lunch in de smaak. Gedurende de ingrijpende restauratie van Sterrenwacht Sonnenborgh te Utrecht, en de bolwerken daaronder, zwerven de JWG bezittingen langs noodopslag. De JWG werkte hard mee met de NVWS Jubileumstuurgroep voor het opzetten van een waarneemwedstrijd met tijd op de ESO Very Large Telescope te Chili als prijs. De voorzitter van de NVWS verkreeg hiervoor de medewerking van de European Southern Observatory, de Nederlandse Onderzoekschool voor Astronomie, en de KLM. Het eerste Orionidenkamp samen met werkgroep **Meteoren** was een groot succes. Meteoren organiseerde twee Meteorendagen, in Space Expo, Noordwijk, en in Heesch. Meteoren heeft nu drie videosystemen, die door de leden worden gebruikt bij waarneemacties, maar ook tussendoor. Vanuit drie huizen wordt er dan een gezamenlijk richtpunt berekend, en na het slapen gaan loopt het simultaaneternet. De Leoniden 2000 leidden weer tot een goede samenwerking met de ESA, maar het weer gooide veel roet in het eten. Radioreflecties op meteorsporen hebben daar geen last van, en maken zelfs het waarnemen van daglichtzwermen mogelijk. Voor de uitwerking van radiowaarnemingen werd een goed programma gevonden. Op 3 november werd een vuurbol (een van de zeven gemelde dat jaar) van helderheid -8 tot -10 door velen in Nederland gezien. Uit de **Werkgroep Leidse Sterrewacht** werd begeleiding gegeven aan fotometrie van RZ Cas door een 6-vwo-leerling voor een afstudeerproject. Een aantal leden maakt ook gebruik van de instrumenten voor eigen waarnemingen. **Maan en Planeten** begon de bijeenkomsten afwisselend in Utrecht en elders te houden; "elders" was dit keer de sterrenwacht Halley te Heesch. **Sterbedekkingen** haalde het record van 522 waarnemingen van bedekkingen door de Maan, ook voor rakende bedekkingen aan de Maan was het een topjaar met 89 waarnemingen. De werkgroep **Zon** besteedde ook ruim aandacht aan het fraaie poollicht van 6/7 april. Tijdens een rondleiding bij instrumenten van de Katholieke Universiteit Nijmegen kon de zon worden waargenomen in H-alfalicht, waarin veel van de zonneactiviteit zichtbaar is.

J.A. de Boer, secretaris
1 juli 2001